

ΠΩΣ ΚΑΠΟΙΕΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΕΣ ΠΕΘΑΙΝΟΥΝ

Με αυτόν τον τίτλο, HOW DEMOCRACIES DIE, κυκλοφορεί από τις 16 του μηνός στην Αμερική ένα βιβλίο 320 σελίδων. Συγγραφείς του οι καθηγητές στο Harvard Steven Levitsky και Daniel Ziblatt. Επί 20 χρόνια μελετούν την λειτουργία πολλών δημοκρατιών στην Ευρώπη και τη Λατινική Αμερική. Το συμπέρασμά τους είναι δυσάρεστο. Ναι, πολλές δημοκρατίες πεθαίνουν. Το βιβλίο σχολιάζεται ευρύτατα. Διότι τα συμπεράσματά του συνδυάζονται με την παρούσα πολιτική κατάσταση στις ΗΠΑ με τους κινδύνους που αποτελούν για την αμερικανική δημοκρατία ο πρόεδρος Τραμπ και ο τρόπος που ασκεί τις εξουσίες του.

Επειδή σε ένα ασυμμάζευτο μυαλό κυκλοφορεί η ιδέα της εκλεκτικής συγγένειας Ντόνταλντ Τραμπ και Αλέξη Τσίπρα (βλ. Βίοι παράλληλοι, Ντόναλντ και Αλέξης, Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 5 Ιουλίου 2017), παρακινήθηκα σε σχετική έρευνα μέσω διαδικτύου. Αποτελέσματα: Στην εποχή μας, όσες δημοκρατίες πεθαίνουν, συνήθως δεν είναι από βίαιη ενέργεια, επανάσταση, πραξικόπημα, κίνημα, εμφύλιο πόλεμο -- διαπιστώνουν οι χαρβαρντιανοί καθηγητές. Επέρχεται με σταδιακή κατολίθωση προς τον απολυταρχισμό. Αυτό στις μέρες μας συντελείται, σε διάφορους βαθμούς, στη Ρωσία, τις Φιλιππίνες, την Τουρκία, τη Βενεζουέλα, την Ουγγαρία, την Ουκρανία, την Πολωνία. Η κατολίθωση ξεκινάει από την εκλογική κάλιπη. Δημοκρατίες, το πιο πιθανό σήμερα είναι να σβήσουν στα χέρια παικτών που κατ' αρχήν εκέρδισαν την εξουσία με εκλογές.

Στην εκτίμησή τους για τους κινδύνους της δημοκρατίας, οι συγγραφείς παρατηρούν ότι τέσσερα προειδοποιητικά στοιχεία επισημαίνουν, αν ένας πολιτικός ηγέτης είναι επίφοβος απολυταρχικών προθέσεων: (1) Ο ηγέτης δείχνει χαλαρή δέσμευση (commitment) με τους δημοκρατικούς κανόνες (2) αρνείται τη νομιμότητα των αντιπάλων του (3) ανέχεται τη βία (4) δείχνει πρόθυμος να περιορίσει τις πολιτικές ελευθερίες και τα μέσα επικοινωνίας (media). «Ένας πολιτικός που αντιδρά θετικά έστω και σε ένα από αυτά τα κριτήρια αποτελεί περίπτωση ανησυχίας». Δυστυχώς, ο Τραμπ αντιδρά θετικά και στα τέσσερα, διαπιστώνει ο Nicholas Kristof, συνεργάτης-σχολιαστής της The New York Times (10 Ιανουαρίου).

Η σκέψη μου. Στα καθ' ημάς: (1) Το πρώτο κριτήριο. Η διακυβέρνηση δια πράξεων νομοθετικού περιεχομένου και η δια της διαδικασίας του επείγοντος μέσα σε 3-4 μέρες ψήφιση νομοσχεδίων εκατοντάδων άρθρων και σελίδων δείχνουν σεβασμό των δημοκρατικών κανόνων; Όχι: καταπατείται η δημοκρατική τάξη, όπως καθορίζεται από συνταγματικούς κανόνες. (2) Ο πρωθυπουργός, εκφραζόμενος δια του Παύλου Πολάκη (εφ' όσον δεν τον απολύει) και άλλων υπουργών του, σαφώς αρνείται τη νομιμότητα των αντιπάλων του... (3) Ανοχή της βίας. Μερικές λέξεις αρκούν: Εξάρχεια, Ρουβίκωνας, Χρυσή Αυγή, ΠΑΜΕ, Πολυτεχνείο, πανεπιστημιακό άσυλο. (4) Περιορισμός των πολιτικών ελευθεριών και των media. Ας αρχίσω από το δεύτερο. Από την πρώτη στιγμή του σχηματισμού της κυβερνήσεως των Συριζανέλων, ο έλεγχος των μέσων επικοινωνίας υπήρξε η πρώτη επιδίωξη και φροντίδα τους. Με τρόπους μεταξύ απολυταρχικής νοοτροπίας και караγκιόζη. Δεν τα κατάφεραν. Μίσος κατά της Δικαιοσύνης. Σήμερα επικρατεί η διαπλοκή στην πιο ακραία της μορφή: ανοιχτά χωρίς ίχνος ντροπής. Πρωτοπόρος ο Ιβάν Ιγκνατιέβιτς Σαββίδης: μυστηριώδης περίπτωση! Να δούμε τι θα γίνει. Η προκήρυξη του διαγωνισμού για τις άδειες τηλεόρασης δεν καθησυχάζει τις πολλές ανησυχίες.

Οι Συριζαίοι επήραν την κυβέρνηση. Δεν τους αρκεί. Θέλουν να καταλάβουν και την εξουσία. Το είπε η σύντροφος του πρωθυπουργού. Δεν μπορεί παρά να εκφράζει και τις απόψεις του ίδιου· αν διαφωνούσε, θα τον είχε χωρίσει (το έχει πει η ίδια). Κατάληψη της εξουσίας από ένα κόμμα, από έναν άνθρωπο, σημαίνει θάνατο της Δημοκρατίας. Ο πρωθυπουργός, με τη στήριξη του Καμμένου και των Αν-Ελ... , ήδη την ασκεί ημι-αυταρχικά. Και μη μου πείτε πως δέχεστε ότι είναι η Τρόικα, οι Θεσμοί, οι μισητοί δανειστές μας, που μας κυβερνούν! Για την παραίτηση, την προφορική, φτάνει μία λέξη στον πρόεδρο της Δημοκρατίας· για τη γραπτή, ένα φύλλο χαρτί. Όταν υπάρχει τσίπα. Ένα ρο δεν απαλλάσσει!

Για την κατολίσθηση προς τον θάνατο της Δημοκρατίας υπάρχουν επί πλέον ετούτον τον καιρό στη χώρα μας και οι αντικειμενικές συνθήκες. Ο Edward Luttwak έγινε γνωστός με το βιβλίο του Coup d' Etat – A Practical Handbook (1968). Σήμερα είναι διεθνής προσωπικότητα στους τομείς διεθνούς στρατηγικής και στρατιωτικής ιστορίας. Από τη σελίδα 28 του βιβλίου: «Οι πολιτικές δομές των περισσότερων ανεπτυγμένων χωρών είναι πολύ ανθεκτικές... Εκτός εάν μερικοί “προσωρινοί” παράγοντες εξασθενήσουν το σύστημα και συσκοτίσουν τη βασική καλή του κατάσταση. Οι πιο κοινές περιπτώσεις αυτών των προσωρινών παραγόντων είναι: (α) Σοβαρή παρατεταμένη οικονομική κρίση με μεγάλης κλίμακας ανεργία ή υψηλόν πληθωρισμό· (β) ένας παρατεταμένος και ανεπιτυχής πόλεμος ή μία μείζων αποτυχία, στρατιωτική ή διπλωματική· (γ) παρατεταμένη αστάθεια κάτω από ένα πολυκομματικό σύστημα».

Νομίζω πως καταλαβαίνομαστε· τι έχει να γίνει, αν στις επόμενες εκλογές δεν υπάρξει ισχυρή δημοκρατική φιλελεύθερη πλειοψηφία και οδηγηθούμε σε νέες εκλογές με απλή αναλογική. Υπάρχουν από τώρα τα τέσσερα προειδοποιητικά κριτήρια· όπως και στην περίπτωση Τραμπ. Θα υπάρξουν και οι δύομισι από τους τρεις “προσωρινοούς” παράγοντες. Υπάρχει ήδη ο ενάμιση.. Οι προτεινόμενοι στο How Democracies Die τρόποι αντιδράσεως, προς αποφυγήν του θανάτου της δημοκρατίας, είναι παντελώς ανεπαρκείς και δύσκολα προσαρμόσιμοι στις κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες της σημερινής Ελλάδος. Σε όλους μας η ευθύνη.

14 Ιανουαρίου 2018

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Εδημοσιεύθηκε με τον τίτλο “Αλήθεια, πεθαίνουν οι δημοκρατίες;” στην ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ του Σαββάτου, 3 Φεβρουαρίου.